

Innspill DFØs krav til bærekraftige anskaffelser av mat og drikkeprodukter

Etisk handel Norge takker for muligheten til å komme med innspill til DFØs krav til bærekraftige anskaffelser av mat og drikkevarer.

Vårt hovedinnspill er at anstendig arbeid inkluderes eksplisitt i krav 4. *Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden* og i krav 5. *Sosial ansvarlig produksjon*. Det vises til ILOs kjernekonvensjoner senere i kontraktsformuleringen for begge punkter, og det er bra. Vi mener videre det er positivt at kontraktsvilkår nr 4 bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv med aktsomhetsvurderinger som metode, og at kontraktsvilkåret utarbeidet av DFØ og Etisk handel Norge i fellesskap, sist revidert 01.02.2022, er gjengitt.

Under kravformulering for punkt 5 om ansvarlig produksjon bør det presiseres at eventuell sertifisering anbefales utført av en tredjepart. Vi anbefaler også at ordningene som blir nevnt her ikke blir listet opp slik de gjør nå, da de representerer noe ulike omfang og kvalitet.

Alle kommentarer er også tilgjengelige i vedlegget som er lagt ved.

06.09.2022

Med vennlig hilsen

Heidi Furustøl

Daglig leder

Les gjerne mer om oss her: <https://etiskhandel.no/om-oss/>

Mottakere ifølge liste

Høring: Krav til bærekraftig anskaffelser av mat- og drikkeprodukter

DFØ ønsker innspill og tilbakemeldinger på forslag til standardformulerte krav og kontraktsvilkår som skal brukes i bærekraftige offentlige anskaffelser av mat- og drikkeprodukter. De endelige kravene skal publiseres som veiledning til offentlige innkjøpere i Norge.

Slik gir du innspill

Dette utkastet består av 15 ulike krav, tildelingskriterium og kontraktsvilkår. Disse finner du i tabellene nederst i dette dokumentet. Hver av tabellene har en egen rad nederst hvor du kan skrive inn dine innspill. Dokumentet med dine innspill sendes til postmottak@dfø.no med kopi til MariFrostad.Trano@dfø.no. E-posten med høringssvar bes merkes med «Høringsinnspill - krav til bærekraftige anskaffelser av mat og drikkeprodukter». Offentlige virksomheter oppfordres til å sende høringssvar via eFormidling.

Fristen for å gi innspill er 07. september.

Høringsinnspill vil bli publisert på høringssiden og blir offentlig tilgjengelig.

Dersom du har spørsmål i forbindelse med høringen, ta kontakt med Mari Tranø (MariFrostad.Trano@dfø.no).

Vennlig hilsen

Mari Tranø
Rådgiver

Innledning

DFØs divisjon for offentlige anskaffelser (ANS) er statens fagorgan for offentlige anskaffelser. Et av våre mål er å hjelpe offentlige oppdragsgivere med å redusere klima- og miljøbelastningen fra deres anskaffelser. Veiledningen vår er frivillig å bruke og skal være en hjelp i anskaffelser, og skal også bidra til at leverandørene møter lignende krav i flere anskaffelser.

I [handlingsplanen for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon](#)¹ er mat og måltidstjenester en prioritert innkjøpskategori. For denne kategorien er det anbefalt å prioritere anskaffelser som bidrar til å halvere matsvinnet innen 2030, fremme mat med lavere klimafotavtrykk, herunder mat med lav risiko for avskoging og mat i tråd med kostrådene som mer plantebasert og fisk.

ANS utarbeider standardformuleringer av krav som oppdragsgivere kan stille når de anskaffe mat- og drikkeprodukter. Disse kravene supplerer øvrig veiledning innenfor bærekraftig mat. Kravene skal publiseres i DFØs kriterieveiviser (som skal lanseres i ny versjon i november 2022).

Merk at dette dokumentet inneholder foreslåtte krav og kriterier for anskaffelser av mat- og drikkeprodukter. Foreslåtte krav og krav for [anskaffelser av måltidstjenester finner du på denne siden](#).² Noen av kravene og kriteriene er likelydende for begge områder, disse er markert med en rød stjerne (*). Dersom du gir innspill på begge, er det tilstrekkelig at du henviser til dine innspill i det dokumentet du først kommenterte.

I dette dokumentet finner du våre foreslåtte krav og kriterier innenfor temaene emballasje, sosialt ansvar (ivaretagelse av menneskerettigheter), varer i sortiment, avskoging og bestillingsløsning og statistikk.

Alle krav og kriterier i Kriterieveiviseren legges ut på høring i løpet av 2022/2023. På [anskaffelser.no](#) finner du en oversikt over alle høringene: [Høringer av DFØs standardformulerte bærekraftskrav- og kriterier | Anskaffelser.no](#).³ Her kan du også registrere deg for å få informasjon når høringer som er aktuelle for deg legges ut.

Forklaring av de ulike nivåene:

Basis - dette er krav som vi anbefaler at alle stiller, med mindre det er særlige omstendigheter som tilsier at kravet ikke er egnet. De krever i hovedsak ikke veldig mye av innkjøper å bruke. Det er flere leverandører som kan levere og dokumentere oppfyllelse av kravet. Der det krever at innkjøper gjennomfører markedsundersøkelser eller kontraktsoppfølging er det lagt inn konkret veiledning slik at dette skal være enkelt å gjennomføre.

Ambisiøs: Dette er krav som bidrar til å drive markedet og er egnet for innkjøpere som ønsker å være ambisiøse i å nå bærekraftsmål. Kravene kan være mer krevende for innkjøper å bruke. Leverandørmarkedet kan være umodent, eller varierende på ulike steder i Norge, og det kan være mer arbeidskrevende for leverandør å oppfylle og/eller dokumentere.

¹ <https://anskaffelser.no/om-oss/handlingsplan-gronne-og-innovative-anskaffelser>

² <https://anskaffelser.no/horing-krav-til-baerekraftige-anskaffelser-av-maltidstjenester>

³ <https://anskaffelser.no/horing-av-dfos-standardformulerte-baerekraftskrav-og-kriterier>

Oversikt over spesifikasjoner			
Tittel på krav/kontraktsvilkår	Spesifikasjonstype	Nivå	Kravet/kontraktsvilkåret innebærer:
1. Leveringsemballasje (transport/pakkekasser, fruktkurver e.l.)	Kontraktsvilkår	Basis	Liveringsemballasje skal inngås i et ombrukssystem, alternativt være egnet for materialgjenvinning.
2. Emballasje i direkte kontakt med mat	Kontraktsvilkår	Basis	Emballasjen skal oppfylle kravene i avfallsforskriften § 7-4, samt kunne materialgjenvinnes.
3. Håndtering av emballasje og emballasjeavfall	Kontraktsvilkår	Basis	Skal sikre at plikten til medlemskap i returselskap godkjent av Miljødirektoratet overholdes. Der det ikke foreligger en slik plikt, skal kontraktsvilkåret sikre at det foreligger egnede rutiner for ombruk og materialgjenvinning.
4. Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden	Kontraktsvilkår	Basis	Formålet med kontraktsvilkåret er at leverandørene skal arbeide for at maten som serveres er produsert under arbeidsforhold som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.
5. Sosial ansvarlig produksjon	Teknisk spesifikasjon	Ambisiøs	Produkter skal være produsert under arbeidsforhold som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter for arbeidstakerne, og at produkter med slike egenskaper skal synliggjøres for å øke sjansen for at de bestilles.
6. Bærekraftig soya i dyrefôr	Kontraktsvilkår	Ambisiøs	Soya som inngår i dyrefôr skal være produsert under bærekraftige forhold, og ikke bidrar til avskoging.
7. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr	Kontraktsvilkår	Basis	Leverandøren og eventuelle underleverandør jobber aktivt med å hindre at palmeolje som inngår i produkter, herunder palmeolje i dyrefôret, har ført til avskoging eller skogforringelse.
8. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr	Kontraktsvilkår	Ambisiøs	Leverandøren og eventuelle underleverandør jobber aktivt med å hindre at palmeolje som inngår i produkter, herunder palmeolje i dyrefôret, har ført til avskoging. Bidra til overgang til bruk av bærekraftig palmeolje eller utfasing av palmeolje.

Commented [OS1]: legge til 'og anstendig arbeid'

Commented [RMH2]: Hva ligger i "grunnleggende" menneskerettigheter? Presiser. Kunne også vært nyttig å inkludere presisering om "anstendig arbeid" her (som over)

Commented [OS3]: legge til 'og anstendig arbeid'

9. Oversikt over matprodukter i palmeolje	Kontraktsvilkår	Ambisiøs	Leverandøren skal i løpet av kontraksperioden kunne levere matprodukter hvor tilsatt palmeolje ikke har bidratt til avskoging eller skogferringelse, og som er produsert under bærekraftige forhold, og/eller fase ut bruk av palmeolje i produkter.
10. Plantebaserte produkter	Teknisk spesifikasjon	Ambisiøs	Øke andelen matvarer med lave klimafotavtrykk, synliggjøre disse bestillingssystemet og levere statistikk over andel plantebaserte produkter som blir bestilt.
11. Økologiske produkter	Teknisk spesifikasjon	Basis	At økologiske produkter tilbys og synliggjøres i bestillingssystemet og levere statistikk over antall økologiske produkter som blir bestilt.
12. Økologiske produkter	Tildelingskriterium	Basis	Premiere leverandører som tilbyr flere økologiske produkter enn det det er stilt krav om.
13. Merking av opprinnelsesland	Kontraktsvilkår	Basis	Informasjon om opprinnelsesland skal oppgis.
14. Statistikk til klimakalkulator	Kontraktsvilkår	Basis	Tall som kan brukes i DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.
15. Statistikk til klimakalkulator	Kontraktsvilkår	Ambisiøs	Tall sortert på kategori, som kan brukes i DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.

Commented [O54]: Legge inn krav om prosentvis økning eller prosent av produkter som er plantebaserte.

Krav til emballasje

Dersom emballasjeavfall brukes til å lage nye produkter eller emballasje brukes flere ganger, reduseres ressursbruken, som igjen gir klima- og miljøgevinst. God emballering av mat kan også gi maten lengre holdbarhet, og kan være ett av flere tiltak for å redusere matsvinn.

I Norge gjelder grunnleggende krav til emballasjens sammensetning og mulighet for ombruk og gjenvinning, som kommer fra EUs direktiv for emballasje og emballasjeavfall. Videre er virksomheter som produserer eller importerer mer enn 1000 kg av en emballasjetype, pålagt å ha medlemskap i et godkjent returselskap for emballasje, for å sørge for innsamling og materialgjenvinning av emballasjeavfallet.

Bakgrunnen for de foreslåtte kontraktsvilkårene som gjelder emballasje er å sikre at de lovpålagte krav om sammensetning og medlemskap i godkjent returselskap overholdes, samt å øke andelen emballasjen som gjenbrukes eller materialgjenvinnes. Kontraktsvilkårene for leveringsemballasje og emballasje som er i direkte kontakt med mat åpner for at emballasjen både kan gjenbrukes eller materialgjenvinnes. Dette er for å ta høyde for at det finnes mange typer emballasje, og formålene med emballasjen i stor grad varierer. Det er viktig å gjøre undersøkelser om det er best med ombruk, materialgjenvinning eller energigjenvinning.

1. Leveringsemballasje (transport, pakkekasser, fruktkurver e.l.)*	Nivå: Basis Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Formålet med kontraktsvilkåret er å øke andelen gjenbrukt eller materialgjenvunnet emballasje. Å etterspørre slik leveringsemballasje vil bidra til økt grad av sirkulærøkonomi, ved at emballasjen må designes og uformes slik at ombruk eller materialgjenvinning er mulig.	
Kravformulering: Leveringsemballasje (for eksempel transportemballasje, pakkekasser, fruktkurver e.l.) som benyttes ved levering etter avtalen skal inngå i et ombrukssystem. Alternativt må det være mulig at leveringsemballasjen materialgjenvinnes, og leverandør må sikre at den samles inn og kildesorteres, og leveres inn til lovlig avfallsanlegg som har avtale med godkjent returselskap.	
Dokumentasjon av kontraktsvilkåret: Leverandøren skal bekrefte at emballasjen inngår i et ombrukssystem eller at den kan materialgjenvinnes, og kort beskrive hvordan de sikrer at den faktisk blir levert inn til lovlig avfallsanlegg som har avtale med godkjent returselskap.	
Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret: Hvilken type leveringsemballasje som trengs vil variere etter hva du kjøper, og leveringsemballasje kommer også i ulike typer materiale. Ombruk vil ikke i alltid være mer miljøvennlig enn materialgjenvinning, men du bør prøve å komme så langt opp i avfallshierarkiet som mulig. Kontraktsvilkåret er formulert slik at det gjelder all leveringsemballasje i avtalen. Oppdragsgiver bør gjøre markedsundersøkelser blant mulige leverandører for å undersøke om materialgjenvinning eller ombruk er det mest miljøvennlige alternativet for de ulike typene leveringsemballasje. Dersom det skulle vise seg at ombruk er et miljømessig bedre alternativ for en eller flere av typene av leveringsemballasje, kan oppdragsgiver tilpasse kontraktsvilkåret til krav om ombruksemballasje for den aktuelle leveringsemballasje. Vi anbefaler å bruke dette kontraktsvilkåret i kombinasjon med kontraktsvilkåret «Håndtering av emballasje og emballasjeavfall».	
Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på: <ul style="list-style-type: none"> - Til innkjøpere: Har dere erfaringer med bruk av dette kontraktsvilkåret? Hva funket bra, og hva funket mindre bra? - Til innkjøpere og leverandører: Er det noen uklarheter rundt hva som er ment? - Til innkjøpere og leverandører: har dere mulighet til å gjennomføre LCA-analyser for å avgjøre hvorvidt ombruk er mer miljøvennlig enn materialgjenvinning for enkelte emballasjetyper? - Til leverandører/bransjeaktører: Er det for noen emballasjetyper alltid bedre å be ombruk fremfor materialgjenvinning og omvendt? Slik informasjon kan være nyttig å bruke som veiledning til innkjøpere. 	
Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:	

2. Emballasje i direkte kontakt med mat*	Nivå: Basis Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
---	---

<p>Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet med dette kontraktsvilkåret er å øke andel emballasje som går til materialgjenvinning, og dermed bidra til økt grad av sirkulærøkonomi.</p>
<p>Kravformulering: Emballasjen som brukes for å beskytte produktene i denne avtalen skal kunne materialgjenvinnes og til enhver tid oppfylle kravene i avfallsforskriften § 7-4, «Grunnleggende krav til emballasjens sammensetting mv.».</p> <p>Leverandøren skal til enhver tid sikre at brukeren har nødvendig og korrekt informasjon for kildesortering av emballasjen til produktene som leveres på denne avtalen, ved at emballasjen er tydelig og korrekt merket med hvordan den skal kildesorteres.</p> <p>Leverandør skal kontrollere at kontraktsvilkåret overholdes i hele kontraktperioden, for eksempel ved stikkprøvekontroll. Slik kontroll vil være en del av den generelle oppfølgingen av kontrakten.</p>
<p>Dokumentasjon av kontraktsvilkåret: Dersom det for noen produkter ikke er mulig å benytte materialgjennnbar emballasje, skal det opplyses om hvorfor det ikke er mulig. Det forutsettes da at emballasjen er egnet for energigjenvinning.</p>
<p>Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret: Emballasje er viktig for å beskytte matproduktene og ivareta kvalitet og har en særlig funksjon for å ivareta mattrygghet og forebygge matsvinn</p> <p>Emballasjemarkedet er i stadig utvikling og hvilke typer materialer som kan gjenvinnes øker i omfang. Det er derfor ikke alltid like hensiktsmessig å stille spesifikke krav til emballasjens materialer eller bestanddeler, men heller at man krever at emballasjen skal «være egnet for ombruk eller kunne materialgjenvinnes». Ikke all emballasje er materialgjennnbar. Noen materialer må brukes for å sikre produktenes kvalitet og holdbarhet. Energien fra emballasjen er imidlertid gjennnbar.</p> <p>Vi anbefaler å bruke dette kontraktsvilkåret i kombinasjon med kontraktsvilkåret «Håndtering av emballasje og emballasjeavfall».</p>
<p>Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Til innkjøpere: Har dere erfaringer med bruk av dette kontraktsvilkåret? Hva funket bra, og hva funket mindre bra? - Til leverandører/bransjeaktører: Er det for noen emballasjetyper alltid bedre å be ombruk fremfor materialgjenvinning og omvendt? Slik informasjon kan være nyttig å bruke som veiledning til innkjøpere.
<p>Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:</p>

<p>3. Håndtering av emballasje og emballasjeavfall*</p>	<p>Nivå: Basis Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår</p>
<p>Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet er å sikre at produsenter og importører av produkter som leveres til det offentlige som er underlagt pliktig medlemskap i returselskap for emballasje som er godkjent av Miljødirektoratet, har slikt medlemskap. Kontraktsvilkåret sikrer også at mindre produsenter har emballasje som er egnet for ombruk og materialgjenvinning.</p>	
<p>Kravformulering:</p>	

Leverandøren skal sikre at tilbudte produkter som er omfattet av produsentansvaret i avfallsforskriftens § 7 har pliktig medlemskap i et returselskap godkjent av Miljødirektoratet.

For produkter som ikke er omfattet av plikten til medlemskap, skal det foreligge egnede rutiner som sikrer ombruk og materialgjenvinning av emballasjen. Hvem som er godkjente returselskaper, fremgår av Miljødirektoratets nettside.

Dokumentasjon av kontraktsvilkåret:

Hvis leverandøren har produsentansvar, skal leverandøren fremlegge medlemsbevis i returselskap godkjent av Miljødirektoratet eller beskrive hvordan avfallsforskriften oppfylles på annen måte senest ved kontraktsgjøring.

Leverandør skal kontrollere at kontraktsvilkåret overholdes i hele kontraksperioden, for eksempel ved stikkprøvekontroll. Slik kontroll vil være en del av den generelle oppfølgingen av kontrakten.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

For større produsenter og importører er det lovpålagt å ha rutiner og systemer for retur av emballasje. Større produsenter og importører vil si de som tilfører markedet mer enn 1000 kilo emballasje. Produsent er i avfallsforskriften § 7-3 definert som enhver som ervervsmessig importerer eller i Norge produserer emballasje eller emballerte produkter til det norske markedet og plikten til medlemskap i returselskap følger av § 7-5.

Kontraktsvilkåret vil også omfatte mindre produsenter, men da ikke som krav om medlemskap, men at leverandørene skal tilfredsstille krav til emballasjens sammensetning og mulighet for ombruk og materialgjenvinning.

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

Sosialt ansvar (ivaretagelse av menneskerettigheter i leverandørkjeden)

Lov om offentlige anskaffelser § 5 pålegger offentlige oppdragsgivere å ha egnede rutiner for å fremme respekt for menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er risiko for brudd på slike rettigheter.

For en del matvarer er det høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i produksjonen.

For nærmere informasjon om hvilke produkter dette gjelder, se [Kjøp av mat og drikke \(frukt, grønnsaker, kaffe/te/kakao\) | Anskaffelser.no](#).⁴

Dette forslaget inneholder ett kontraktsvilkår og en teknisk spesifisering. Kontraktsvilkåret pålegger leverandørene å systematisk arbeide med å avdekke og utbedre brudd på menneskerettigheter i egen virksomhet og leverandørkjeden. Den tekniske spesifiseringen gjelder produkter som utgjør en risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter.

4. Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden*

Nivå: Basis
Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår

Formål med kontraktsvilkåret:

Hovedformålet med kontraktsvilkåret er at de produkter som anskaffes er produsert under arbeidsforhold som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter for arbeiderne.

⁴ <https://anskaffelser.no/samfunnsansvar/sosialt-ansvar/hoyrisikoproduktlisten/mat-og-drikke>

Kravformulering:

Leverandøren skal under hele kontraktperioden overholde punkt 1-4 i dette kontraktvilkåret.

Kontraktvilkåret bygger på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv med aktsomhetsvurderinger som metode. Begge rammeverkene anbefaler aktsomhetsvurderinger som foretrukket metode for å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan virksomheter håndterer eventuell negativ påvirkning på arbeidstaker- og menneskerettigheter i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Dersom leverandøren bruker underleverandører for å oppfylle denne kontrakt, er leverandøren forpliktet til å videreføre og bidra til etterlevelse av kravene i leverandørkjeden.

1. Overholdelse av internasjonale konvensjoner og arbeidsmiljølovgivningen i produksjonsland

Være og tjenestene som leveres i denne kontrakt skal være fremstilt under forhold som er i overensstemmelse med kravene i konvensjonene og lovgivningen angitt nedenfor. Kravene gjelder i leverandørens egen virksomhet og i leverandørkjeden og omfatter:

- ILOs kjernekonvensjoner om tvangsarbeid, barnearbeid, diskriminering, fagforeningsrettigheter og retten til kollektive forhandlinger: nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 og 182.

- Der hvor konvensjon 87 og 98 er begrenset ved nasjonal lov skal arbeidsgiveren legge til rette for, og ikke hindre alternative mekanismer for fri og uavhengig organisering og forhandling.

- FNs barnekonvensjon, artikkel 32.

- Arbeidsmiljølovgivningen i produksjonsland1. Av særlige relevante forhold fremheves 1) lønns- og arbeidstidsbestemmelser, 2) helse, miljø og sikkerhet, 3) regulære ansettelsesforhold, inklusive arbeidskontrakter, samt 4) lovfestede forsikringer og sosiale ordninger.

Der hvor internasjonale konvensjoner og nasjonal lovgivning omhandler samme tema, skal den høyeste standarden alltid gjelde.

2. Polycys og rutiner for aktsomhetsvurderinger

For å sikre etterlevelse av kravene i punkt 1, samt for å forebygge og håndtere eventuelle avvik fra kravene, skal leverandøren senest innen 6 måneder etter kontraktsstart, ha polycys og rutiner på plass for aktsomhetsvurdering.

Virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven skal ha dette på plass ved kontraktsstart.

Det betyr at leverandøren skal kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan de håndterer risiko for negativ påvirkning på kravene i punkt 1, og retter opp skade. I tråd med metoden for aktsomhetsvurderinger skal interessenter, særlig berørte rettighetshavere, involveres. Alvorligst risiko, uavhengig av hvor i leverandørkjeden risikoen er, prioriteres først.

Leverandørens aktsomhetsvurderinger skal omfatte:

2.1 En eller flere offentlig tilgjengelige polycys, vedtatt av styret. Innholdet skal som minimum omfatte en forpliktelse om å etterleve kravene i punkt 1, i egen virksomhet og i leverandørkjeden. En eller flere ansatte på ledelsesnivå skal ha ansvar for etterlevelse og rapportering om arbeidet med aktsomhetsvurderinger til styret. Leverandøren skal ha rutiner for formidling og regelmessig oppfølging av slik policy i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

2.2 Rutiner for å utføre regelmessige risikoanalyser i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Det innebærer å kartlegge og vurdere risiko for brudd på kravene i punkt 1.

2.3 Rutinen(e) skal beskrive hvilke tiltak leverandøren vil iverksette for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning og skade på kravene i punkt 1.

2.4 Leverandøren skal redegjøre for rutiner for å overvåke at tiltakene blir gjennomført og har effekt.

2.5 Leverandøren skal kunne vise til offentlig tilgjengelig informasjon om arbeidet med aktsomhetsvurderinger i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Dette omfatter hvordan risiko for brudd på kravene i punkt 1, og eventuell skade i egen virksomhet og i leverandørkjeden, er håndtert.

2.6 Dersom leverandøren har forårsaket, eller medvirket til skade, skal dette håndteres ved å sørge for eller samarbeide om å rette opp skaden og yte erstatning til skadelidende.

3. Kontraktsoppfølging

Leverandøren skal sikre at kravene i punkt 1 og 2 etterleves i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Dersom leverandøren blir klar over forhold i strid med punkt 1 og 2 i leverandørkjeden, skal leverandøren rapportere dette til oppdragsgiver uten ugrunnet opphold.

Oppdragsgiver kan kreve at etterlevelse dokumenteres ved en eller flere av følgende tiltak:

3.1 Fremvise vedtatte policys og rutiner, jf. punkt 2.
3.2 Fremvise en oversikt over produksjonsenheter i leverandørkjeden, inkludert kontaktopplysninger, for utvalgte produkter, og/eller komponenter og/eller råvarer. Oppdragsgiver angir hvilke produkter og hvilken del av leverandørkjeden.
3.3 Besvare egenrapportering senest seks uker etter utsendelse fra oppdragsgiver, med mindre oppdragsgiver har satt en annen frist.
3.4 Fremvise gjennomført risikoanalyse, og rapportere om oppfølging og håndtering av funnene.
3.5 Delta i oppfølgingssamtale(r) med oppdragsgiver og eventuelt andre relevante interessenter.
3.6 Fremvise rapport(er) relevant(e) for kravene i punkt 1 og 2.
3.7 Kontroll og revisjon av kravene i punkt 1 og 2 hos leverandøren.
3.8 Kontroll og revisjon av kravene i punkt 1 og 2 i leverandørkjeden.
Kontraktsoppfølgingen kan gjennomføres av oppdragsgiver eller av offentlig enhet som oppdragsgiver samarbeider med. Oppdragsgiver forbeholder seg retten til å dele revisjonsrapporter og annen kontraktsoppfølgingsinformasjon med andre offentlige virksomheter. De offentlige virksomhetene omfattes av taushetsplikten.

4. Sanksjoner

Ved brudd på punkt 1-3, eller om det foreligger mangler i dokumentasjonen, gjelder sanksjonsbestemmelser i hovedkontrakten med følgende tillegg og presiseringer. Oppdragsgiver kan:

4.1 Kreve retting: Leverandøren skal fremlegge en tiltaksplan for når og hvordan kontraktsbruddene skal rettes. Tiltakene skal være rimelige sett i forhold til bruddenes art og omfang. Tiltaksplanen skal fremlegges innen fire uker. Ved vesentlige kontraktsbrudd kan oppdragsgiver sette en kortere frist. Oppdragsgiver skal godkjenne tiltaksplanen og dokumentasjon av rettelser.

4.2 Iverksette midlertidig stans i hele eller deler av leveransen når leverandøren ikke oppfyller kravet om å fremlegge tiltaksplan eller tiltaksplanen ikke blir overholdt.

Under stans vil ikke erstatningskjøp som foretas hos annen leverandør anses som kontraktsbrudd.

4.3 Kreve at leverandøren bytter underleverandør ved vesentlige kontraktsbrudd, gjentakende alvorlige brudd eller hvis tiltaksplanen ikke blir overholdt. Dette skal skje uten kostnad for oppdragsgiver.

4.4 Heve kontrakten: Ved vesentlige kontraktsbrudd, gjentakende alvorlige brudd eller hvis tiltaksplanen ikke blir overholdt

Dokumentasjon av kontraktsvilkåret:

Mal for egenrapportering inneholder forslag til spørsmål du kan stille leverandøren i kontraktsoppfølgingen, og veiledning til hvordan leverandøren skal eller kan svare på spørsmålene, og dokumentere svarene.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

Dersom produktene/komponentene dere skal anskaffe innebærer risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden, må dere vurdere om det er forholdsmessig å stille etiske krav. I leverandørkjeden til flere mat- og drikkeprodukter, som kaffe, te, kakao, frukt, med mer, er det påvist risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, da vil det ofte være forholdsmessig å stille etiske krav.

Kontraktsvilkåret er utarbeidet av DFØ og Etisk Handel Norge i fellesskap, og ble sist revidert 01.02.2022.

Kontraktsvilkåret kan benyttes uavhengig av type produkt(er) som skal anskaffes.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Bruker dere dette kontraktsvilkåret i anskaffelser av mat- og drikkeprodukter i dag?
- Hvordan følger dere opp kontraktsvilkåret ilt. kontraktperioden? Hvis dere følger opp, hvordan fungerer det? Hvis dere ikke følger opp, hvorfor ikke?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

5. Sosialt ansvarlig produksjon – utvalgte produkter*	Nivå: Ambisiøst Spesifikasjonstype: Teknisk spesifikasjon
Formål med kravspesifikasjonen: Hovedformålet er at produkter som anskaffes skal være produsert under arbeidsforhold som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter for arbeidstakerne, og at produktene med slike egenskaper skal være tydelig i bestillingssystemet for å øke sjansen for at de faktisk bestilles.	
Kravformulering: Produktene som er spesifisert i produktlisten i bilag [X/Oppdragsgiver angir i hvilket bilag det fremkommer hvilke produkter kravet gjelder for] skal være sosialt ansvarlig produsert. At produktene er sosialt ansvarlig produsert innebærer at de er produsert under arbeidsforhold som oppfyller følgende: <ol style="list-style-type: none"> 1. ILOs kjernekonvensjoner om tvangsarbeid, barnarbeid, diskriminering, fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger (nr. 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 og 182) 2. Nasjonal lovgivning i produksjonslandet. Av særlig relevante forhold fremheves 1) lønns- og arbeidstidsbestemmelser; 2) helse, miljø og sikkerhet; 3) regulære ansettelsesforhold, inklusive arbeidskontrakter; samt 4) lovfestede forsikringer og sosiale ordninger. Det skal komme tydelig frem i bestillingssystemet hvilke produkter som er sosialt ansvarlig produsert.	
Dokumentasjon av kravspesifikasjonen: Dokumentasjon på at produktene er sosialt ansvarlig produsert kan være at produktene er sertifisert i henhold til en sertifisering for sosialt ansvarlig produksjon, som for eksempel Fairtrade, UTZ, og/eller Rainforest Alliance, eller annen relevant dokumentasjon. Leverandøren skal opplyse i produktlisten hvordan kravet oppfylles for utvalgte produkter, ved angivelse av merkeordning eller på annen måte. Ved bruk av EHF katalog skal sosialt ansvarlige produkter merkes i henhold til formatet. Ved bruk av leverandørens bestillingssystem skal leverandøren oppgi hvordan produktene som er sosialt ansvarlig produsert skal fremheves i systemet.	
Informasjon til innkjøpere som skal bruke kravspesifikasjonen: Kravet kan brukes når du skal kjøpe produkter som innebærer risiko for brudd på menneskerettigheter i leverandørkjeden. Eksempler på slike produkter er kaffe, te, kakao og frukt. Når du vet at det finnes risiko for brudd på menneskerettigheter, og at det eksisterer merkede produkter på markedene, anbefaler vi at du vurderer å plukke ut de produktene som utgjør en høy andel av innkjøpsvolumet, enten i verdi eller andel. Dersom f.eks. bananer utgjør en stor andel av fruktanskaffelsen, mens melon kun utgjør en liten del, så kan det være mer hensiktsmessig å stille dette kravet for bananer enn melon.	
Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på: <ul style="list-style-type: none"> - Har dere brukt dette eller lignende kravspesifikasjon, tildelingskriterium eller kontraktsvilkår? Beskriv gjerne og gi eksempler - Hva synes dere om formuleringene over? 	
Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:	

Commented [RMH5]: Legge til "av en tredjepart", og ta bort de konkrete eksemplene. Det er ulik kvalitet på disse ordningene og bør ikke nødvendigvis sidestilles slik de gjør her.

Avskoging

Risiko for innkjøp av råvarer som bidrar til avskoging gjør seg særlig gjeldende innenfor kategorien mat. Ifølge [IPCC kommer 23 prosent av alle menneskeskapte utslipp fra skogbruk, jordbruk og andre arealbruksendringer](#).⁵ Omtrent [80 prosent av global avskoging skyldes jordbruk](#).⁶

[EU-kommisjonen la i november 2021 fram et forslag til ny forordning](#) om avskogingsfrie produkter.⁷

Formålet med forordningen er å minimere EUs globale bidrag til avskoging og skogforringelse, redusere EUs bidrag til klimagassutslipp og tap av biologisk mangfold globalt, samt bidra til at etterspørsel og handel med bærekraftige og lovlige produkter øker. Forslaget omfatter blant annet palmeolje, storfekjøtt, soya, kaffe og kakao.

Norge har sammen med åtte andre europeiske land innenfor den såkalte Amsterdamerklæringen fremmet en ambisjon om å eliminere avskoging forbundet med råvarer fra jordbruket»

I [handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon](#)⁸ er et av de prioriterte tiltakene innenfor matområdet å velge matvarer med lavere klimafotavtrykk, herunder mat med lav risiko for avskoging.

Ny forordning fra EU, handlingsplanen og Norges forpliktelse via Amsterdamerklæringen danner noe av bakgrunnen for at vi i løpet av 2022 planlegger en grundigere gjennomgang av hvordan kan sikre at råvarene man anskaffer ikke har ført til avskoging. I den forbindelse vil vi gjerne høre fra virksomheter eller offentlige oppdragsgivere som allerede i dag arbeider med dette.

I denne omgang sender vi våre eksisterende kriterier for bærekraftig soya i dyrefôr og palmeolje på høring. Dersom du har erfaring med bruk av disse i en konkret anskaffelse vil vi gjerne høre om din erfaring. Vi ønsker også generelle innspill uavhengig av om du har erfaring med å bruke disse.

6. Bærekraftig soya i dyrefôr*	Nivå: Ambisiøst Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet er at eventuell soya i kraftfôret dyrene har spist har vært produsert under bærekraftige forhold og ikke bidratt til avskoging. Dette bygger opp under Norges klimamål om å redusere utslipp av klimagasser fra avskoging og skogdegradering i utviklingsland, i samsvar med bærekraftig utvikling.	
Kravformulering: Egg, kjøtt- og meieriprodukter: Dersom det er benyttet soya i kraftfôret til dyrene, skal denne ha vært bærekraftig og ikke bidratt til avskoging eller skogforringelse.	

⁵ <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/summary-for-policymakers/>

⁶ [st15151-en19.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1511&from=do) (europa.eu)

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2021/nov/avskogingsfrie-ravarer-og-produkter/id2907670/>

⁸ <https://anskaffelser.no/om-oss/handlingsplan-gronne-og-innovative-anskaffelser>

Dette innebærer at soyaen er produsert under forhold som sikrer:

- Etterlevelse av nasjonal og lokal lovgivning i produksjonslandet
- rettferdige arbeidsvilkår, i henhold til nasjonal og internasjonal lovgivning, som ILOs kjernekonvensjoner
- Respekt for urbefolkning og tradisjonelt landbruk
- Beskyttelse mot ombygging av områder med høy økologisk og sosiale verneverdier i henhold til HCV Resoruce Networks definisjon, eller tilsvarende
- Ansvarsfull bruk av jordbrukskjemikalier og vannressurser

Dokumentasjon av kontraktsvilkåret:

Kravet kan dokumenteres ved at soyaen er sertifisert i henhold til Pro Terra, RTRS (Round Table of Responsible Soy) eller annen relevant dokumentasjon. Dersom soyaen i føret kommer fra et land uten tropisk skog og den derfor ikke har bidratt til tropisk avskoging, kan det legges frem dokumentasjon om opprinnelsesland. Canada, USA og Polen er eksempler på slike land.

Leverandøren skal på forespørsel fremlegge dokumentasjon på at kravet er oppfylt.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

Soyamel er en viktig proteinkilde i fôr, og brukes i flere typer dyrefôr. Det er relevant å benytte kontraktsvilkåret dersom din anskaffelse inkluderer produkter som f.eks. fjørfekjøtt, svinekjøtt, oksekjøtt, egg, meieriprodukter.

Det finnes i dag to sentrale standarder for bærekraftig produksjon av soya, ProTerra og RTRS (Round Table Responsible Soy). Disse blir blant annet av WWF ansett som likeverdige.

Dersom leverandør velger å vise til annen dokumentasjon enn Proterra og/eller RTRS skal alle punktene på listen ovenfor være grunnlag for vurdering av om dokumentasjonen er å anse som «annen relevant dokumentasjon». De nevnte merkeordningene for soya omhandler også beskyttelse av urfolk og lokalsamfunns områder og rettigheter, inkludert retten til fritt, forutgående og informert samtykke.

For produkter av norsk opprinnelse er henvisning til [The Norwegian Commitments on Sustainable Soy and Forests](#) å anse som godkjent dokumentasjon.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Vi vil gjerne høre om konkrete erfaringer ved bruk av dette kontraktsvilkåret. Har dere brukt dette eller lignende kontraktsvilkår? Hadde dere leverandørdialog i forkant?
- Til leverandører: Er soyaen dere bruker i dag sertifisert? Hvor stor andel?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

7. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr*

Nivå: Basis
Spesifikasjonstype:
Kontraktsvilkår

Formål med kontraktsvilkåret:

Hovedformålet er å sikre at leverandøren og eventuelle underleverandør jobber aktivt med å hindre at palmeolje som inngår i produkter, herunder palmeolje i dyrefôret, har ført til avskoging eller skogforringelse.

Kravformulering:

Leverandøren skal ha system og rutiner for at palmeolje som benyttes i matprodukter og i kraftfôr som inngår i produksjon av egg, meieri- og kjøttprodukter som omfattes av avtalen, ikke bidrar til avskoging eller skogforringelse.

Dersom leverandør bruker underleverandører for å oppfylle denne kontrakt, er leverandør forpliktet til å videreføre og bidra til etterlevelse av kravet i leverandørkjeden.

Dokumentasjon av kontraktsvilkåret:

Dokumentasjon kan være retningslinjer, en offisiell tilnærming (policy), beskrivelse av virksomhetens arbeid på feltet eller lignende, som inkluderer målsettinger og informasjon om hvordan disse målsettingene skal oppnås. Dokumentasjonen bør inneholde en tidfestet handlingsplan.

Dersom innsendt dokumentasjon viser til RSPO, godkjennes dokumentasjon som beskriver at leverandør eller underleverandør benytter palmeolje sertifisert i henhold til alle de ulike nivåene innen RSPO, herunder RSPO Credit, Mass Balance, Identity Preserved eller Segregert.

Dokumentasjon som viser til utfasing av bruk av palmeolje i fôr eller matprodukter godkjennes også.

Både en policy som beskriver en overgang til mer bærekraftig palmeolje i produkter eller at man ønsker mindre bruk av palmeolje generelt i produkter vil oppfylle kravet.

Dokumentasjon må foreligge innen [sett inn dato, f.eks. en måned etter signering av kontrakt eller oppstart].

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

Palmeolje kan ofte være en ingrediens i kraftfôr til dyr. Dersom du skal kjøpe egg, meieri- og kjøttprodukter (fjørkrekjøtt, svinekjøtt, storfekjøtt e.l.) kan dette kravet være aktuelt å bruke. I tillegg kan palmeolje være en ingrediens i flere matprodukter, for eksempel bakervarer, brød og rundstykker, frossenmat, sjokolade og is. Disse produktene faller i stor grad inn under CPV-kode 15800000.

Vi anbefaler at markedsdialog gjennomføres før man bruker kravet. Undersøk med leverandørene hvordan de jobber med å forhindre avskoging i sine leverandørkjeder. Dette gjelder særlig hvis du vurderer å bruke kravene i forbindelse med en måltidstjenester.

Vi informerer også om RSPO-ordningen og de ulike nivåene av sertifisert palmeolje.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Vi vil gjerne høre om konkrete erfaringer ved bruk av dette kontraktsvilkåret. Har dere brukt dette eller lignende kontraktsvilkår? Hadde dere leverandørdialog i forkant?
- Vi ber også særlig om innspill på hvordan det har vært å vurdere dokumentasjon. Er det f.eks. mulig å sammenligne dokumentasjon som innleveres?
- Til leverandører: har dere system og rutiner på plass for å hindre at palmeolje som inngår i produktene deres har ført til avskoging? Hva tenker dere om et slikt kontraktsvilkår?
- Til leverandører: Har dere en stor andel produkter hvor dere har kuttet ut palmeolje? Dersom palmeolje inngår i produktene, er denne sertifisert?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

8. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr*	Nivå: Ambisiøs Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet er å sikre at leverandøren og eventuelle underleverandører jobber aktivt med å hindre at palmeolje som inngår i produkter, herunder palmeolje i dyreføret, har ført til avskoging, samt bidra til overgang til bruk av bærekraftig palmeolje eller utfasing av palmeolje.	
Kravformulering: Leverandøren skal ha system og rutiner for at palmeolje som benyttes i matprodukter og i kraftfôr som inngår i produksjon av egg, meieri- og kjøttprodukter som omfattes av avtalen, ikke bidrar til avskoging eller skogfjøringelse. Dersom produktene som tilbys på denne avtalen inneholder palmeolje, enten direkte eller i kraftfôret til dyrene, skal rutinene inneholde mål om å øke andelen bærekraftig palmeolje i matprodukter og i kraftfôr som inngår i produksjon av egg, meieri- og kjøttprodukter. Dette innebærer at palmeoljen er produsert under forhold som sikrer: <ul style="list-style-type: none">• at naturskog og torvmyr bevares• at palmeoljen kan spores tilbake til den enkelte mølle eller gård• rettferdige arbeidsvilkår, i henhold til nasjonal og internasjonal lovgivning, som ILOs kjernekonvensjoner Dersom leverandør bruker underleverandører for å oppfylle denne kontrakt, er leverandør forpliktet til å videreføre og bidra til etterlevelse av kravet i leverandørkjeden.	
Dokumentasjon av kontraktsvilkåret: Leverandøren skal beskrive hvordan virksomheten jobber med overgang til matprodukter som inneholder bærekraftig palmeolje. Leverandør kan også levere inn dokumentasjon som beskriver utfasing av bruk av palmeolje. Slik dokumentasjon kan være retningslinjer, en offisiell tilnærming (policy), beskrivelse eller lignende, som inkluderer målsettinger og informasjon om hvordan disse målsettingene skal oppnås. Retningslinjene bør inkludere punkt om åpenhet om leverandørkjeder, samt en tidfestet handlingsplan. Dersom innsendt dokumentasjon viser til RSPO er det kun Segregert eller Identity Preserved som godkjennes som dokumentasjon. Dokumentasjon må foreligge innen [sett inn dato, f.eks en måned etter signering av kontrakt eller oppstart].	
Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret: Palmeolje kan ofte være en ingrediens i kraftfôr til dyr. Dersom du skal kjøpe egg, meier- og kjøttprodukter (fjørkekjøtt, svinekjøtt, storfekjøtt e.l.) kan dette kravet være aktuelt å bruke. I tillegg kan palmeolje være en ingrediens i flere matprodukter, for eksempel bakervarer, brød og rundstykker, frossenmat, sjokolade og is. Disse produktene faller i stor grad inn under CPV-kode 15800000. Vi anbefaler at markedsdialog gjennomføres før man bruker kravet. Undersøk med leverandørene hvordan de jobber med å forhindre avskoging i sine leverandørkjeder. Dette gjelder særlig hvis du vurderer å bruke kravene i forbindelse med en måltidstjenester.	

Vi informerer også om RSPO-ordningen og de ulike nivåene av sertifisert palmeolje.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Vi vil gjerne høre om konkrete erfaringer ved bruk av dette kontraktsvilkåret. Har dere brukt dette eller lignende kontraktsvilkår? Hadde dere leverandørdialog i forkant?
- Vi ber også særlig om innspill på hvordan det har vært å vurdere dokumentasjon. Er det f.eks. mulig å sammenligne dokumentasjon som innleveres?
- Til leverandører: har dere system og rutiner på plass for å hindre at palmeolje som inngår i det deres produkter har ført til avskoging? Hva tenker dere om et slikt kontraktsvilkår?
- Til leverandører: Har dere en stor andel produkter hvor dere har kuttet ut palmeolje? Dersom palmeolje inngår i produktene, er denne sertifisert?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

9. Oversikt over matprodukter med palmeolje*	Nivå: Ambisiøs Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet er at leverandøren i løpet av kontraktperioden skal kunne levere matprodukter hvor tilsatt palmeolje ikke har bidratt til avskoging eller skogferringelse, og som er produsert under bærekraftige forhold, og/eller fase ut bruk av palmeolje i produkter.	
Kravformulering: Leverandøren skal ha kjennskap til hvilke av de tilbudte produktene som inneholder palmeolje, og hvilke produkter som inneholder palmeolje som anses som bærekraftig og ikke har bidratt til avskoging eller skogferringelse. At produktene inneholder palmeolje som anses som bærekraftig og ikke har bidratt til avskoging eller skogferringelse innebærer at den er produsert under forhold som sikrer: <ul style="list-style-type: none">• Beskyttelse mot konvertering av naturskog og torvmyr• Sporbarhet (for palmeoljen) tilbake til den enkelte mølle eller gård• Rettferdige arbeidsvilkår, i henhold til nasjonal og internasjonal lovgivning	
Dokumentasjon av kontraktsvilkåret: Leverandør skal gi en oversikt over hvilke av de tilbudte produktene i sortimentet og hvilke ingredienser til tilberedning av mat som inneholder palmeolje. Leverandør skal videre oppgi om disse produktene inneholder bærekraftig palmeolje og ikke har bidratt til avskoging og skogdegradering av tropisk skog (BP), i henhold til punktlisten over. Dokumentasjon på dette kan være at palmeoljen er sertifisert i henhold til RSPO (Roundtable for Sustainable Palm Oil), nivå Identity Preserved (IP) eller Segregert (SG), eller annen relevant dokumentasjon. Det skal også oppgis om produktene ikke inneholder bærekraftig palmeolje (P).	

Dokumentasjon må foreligge innen [sett inn dato, for eksempel en måned etter signering av kontrakt eller oppstart].

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

En forutsetning for å jobbe med overgang til bærekraftige palmeolje i produkter er at leverandøren har oversikt over hvilke produkter som inneholder palmeolje.

En måte å vise at palmeoljen er bærekraftig er at den er sertifisert i henhold til RSPO (Round Table for Sustainable Palm oil), nivå Identity Preserved (IP) eller Segregert (SG).

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

Varer i sortiment

Under dette temaet har vi krav som gjelder plantebaserte produkter og økologiske produkter.

Regjeringen og organisasjonene i jordbruket har inngått en intensjonsavtale om å redusere klimagassutslippene og øke opptaket av klimagasser tilsvarende 5 millioner tonn CO₂- ekvivalenter samlet i tiårsperioden 2021-2030. For å nå målet må det tilrettelegges for at jordbruket kan ta gode klimavalg, samtidig som det jobbes med forbruksendringer, herunder et kosthold i tråd med kostrådene fra Helsedirektoratet og redusert matsvinn. I Klimaplan for 2021-2030 (Meld. St. 13 2020-2021) varslet regjeringen at offentlig sektor skal stille klima- og miljøkrav og bruke etablerte ernæringskriterium i egne innkjøp av mat- og måltidstjenester. Helsedirektoratet publiserte nylig en veileder om ernæring i anskaffelser. Med utgangspunkt i kostrådene, beregnet Klimakur 2030 klimaeffekten av å vri befolkningens kosthold fra rødt kjøtt til mer plantebasert mat og fisk, og beregningene tar utgangspunkt i at kostrådene følges i større grad.

Dette er bakgrunnen for at vi har utarbeidet krav som kan brukes der innkjøper ønsker plantebaserte produkter. Kravet er utformet til leverandører som tilbyr både plantebaserte og animalske produkter på samme avtale. Det er også mulig å kjøpe dette på separate avtaler.

I [nasjonal strategi for økologisk landbruk 2018-2030](#)⁹ ser man økologisk jordbruk i sammenheng med FNs bærekraftsmål. De økonomiske og sosiale dimensjonene ligger i målene om matsikkerhet og økt verdiskaping. Den miljømessige dimensjonen omfatter ivaretagelse av jordbrukets kulturlandskap, naturmangfold og tilgjengelighet for allmennheten. Økologisk jordbruk inngår som en naturlig del av et mangfoldig og bærekraftig norsk jordbruk der bærekraftsmål nr. 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk er særlig relevant som en overordnet føring for utvikling av det økologiske jordbruket. I strategien oppfordres både private og offentlige storhusholdninger å inkludere økologisk mat i sine innkjøp.

10.Plantebaserte produkter

Nivå: Ambisiøs

Spesifikasjonstype: Teknisk spesifikasjon

⁹ https://www.regjeringen.no/contentassets/0036969bc3a547deb46aa7f5653155da/lmd_0020_nasjonal-strategi-for-okologisk-jordbruk_interaktiv.pdf

Formål med kravspesifikasjonen:

Hovedformålet er å øke andelen matvarer med lavere klimafotavtrykk ved å ha alternativer tilgjengelig, samt synliggjøre at det finnes alternativer i bestillingsløsningen. Statistikk som leveres skal gi informasjon om andel plantebaserte produkter som blir bestilt, som oppdragsgiver igjen kan bruke i kontraktsoppfølgingen eller oppfølging av egne mål om andel plantebaserte produkter.

Kravformulering:

Det skal tilbys plantebaserte alternativer til utvalgte animalske produkter i avtalesortimentet. Hvilke produkter det skal tilbys alternativer for er spesifisert av oppdragsgiver i produktlisten [oppdragsgiver fyller inn eller angir dette i produktlisten: for eksempel erstatning for kjøttdeig].

Det skal også tilbys følgende vegetar og/eller veganske matvarer [oppdragsgiver fyller inn eller angir dette i produktlisten: for eksempel falafel, tofu].

Plantebaserte alternativer skal komme tydelig frem i det elektroniske bestillingssystemet for det animalske produktet det erstatter.

Leverandøren skal levere statistikk over total mengde plantebaserte, vegetar og/eller veganske matvarer og animalske produkter som er bestilt gjennom hele avtaleperioden. Dersom leverandøren skal levere til flere enheter på avtalen, skal tallene kunne oppgis for hver enhet. Statistikken skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver angir selv].

Vegansk kosthold inneholder kun plantebaserte matvarer og ingen matvarer fra dyreriket. Vegetarisk kosthold brukes om et kosthold som hovedsakelig består av matvarer fra planteriket, altså kornprodukter, grønnsaker, belgvekster (bønner, linser og erter), frukt og bær, poteter, nøtter, frø og planteoljer. Kostholdet utelukker kjøtt, fisk og sjømat, men mange vil inkludere andre matvarer som har opprinnelse fra dyreverdenen, for eksempel meieriprodukter, egg, honning og gelatin. Kilde: Helsedirektoratet.

Dokumentasjon av kravspesifikasjonen:

Leverandøren skal opplyse i produktlisten hvilke plantebaserte alternativer, vegetar og/eller veganske produkter som de kan tilby.

Ved bruk av [EHF katalog](#) legges dette inn i gjeldende felt for erstatningsprodukt/relaterte produkter.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kravspesifikasjonen:

Dette kravet er relevant for avtaler som inneholder animalske produkter, men egner seg ikke der man for eksempel inngår en avtale som kun inneholder kjøtt eller kun frukt og grønt. Kravet vil for eksempel egne seg godt for avtale om kolonialvarer.

Når man velger de plantebaserte produktene er det viktig å tenke på at de har de egenskapene som er nødvendig for å sette sammen et fullverdig vegetarisk kosthold, altså et kosthold som er balansert med tanke på protein, næringsstoffer og energi. I ekspertuttalelse fra Nasjonalt råd for ernæring kan man lese mer om hvordan man setter sammen et næringsrikt vegetarisk eller vegansk kosthold. Helsedirektoratet har også utviklet anbefalinger for å ta ernæringshensyn i offentlige anskaffelser av mat- og drikkeprodukter og måltider.

Det er også anbefalt å undersøke med brukere og ernæringsrådgivere hvilke produkter som skal erstattes med vegetariske alternativer. Dette fordi næringsbehov og smakspreferanser varierer brukere imellom.

Det er ofte andre tilbydere som tilbyr plantebaserte produkter enn de som tilbyr animalske produkter. Dette kan begrense konkurransen. Dersom man deler opp kontrakten, kan det gi flere mulighet til å delta i konkurransen og kan også være en god måte å få tak i gode plantebaserte produkter.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Til innkjøpere: brukere dere dette og lignende krav? Har dere selv mål om å spise mer plantebasert og mer fisk, hvordan knytter dere dette til avtalene om mat- og drikkeprodukter?
- Bruker dere en avtale for både animalsk og plantebasert eller flere avtaler?
- Til leverandører: Her statistikken som er angitt noe dere lett kan levere, eller krever dette mye ekstra arbeid? Har dere noen eksempler på anskaffelser hvor dere har møtt slike og lignende krav?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:**11. Økologiske produkter**

Nivå: Basis

Spesifikasjonstype: Teknisk
spesifikasjon**Formål med kravspesifikasjonen:**

Hovedformålet er å sikre at oppdragsgivere får tilbud med økologiske produkter og for at de tilbudte økologiske produktene tydelig skal fremkomme av elektronisk bestillingssystem. I økologisk produksjon stilles det ekstra krav til miljø og dyrevelferd i produksjonen. Økologiske driftsformer er uten bruk av kjemisk-syntetiske plantevernmidler og mineralgjødsel, og kombinert med vekstskifte har slike driftsformer positiv effekt for biologisk mangfold, se [nasjonal strategi for økologisk landbruk](#). I strategien oppfordres offentlige og private storhusholdninger til å inkludere økologisk mat i sine innkjøp.

Kravformulering:

Følgende produkter i avtalesortimentet skal være produsert og merket i tråd med økologiforskriften eller EUs standard for økologisk landbruk:

[oppdragsgiver skriver inn produkter eller legger ved i bilag].

Det skal gå tydelig frem av elektronisk bestillingsløsning hvilke produkter som er økologiske.

Statistikk over bestilte økologiske produkter skal leveres til oppdragsgiver. Det skal være mulig å bryte dataen slik at avtaleforvalter kan få overblikk over bestillingsmønstrene til de ulike enhetene på avtalen. Statistikken skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver angir selv].

Dokumentasjon av kravspesifikasjonen:

Betegnelsen «økologisk» er juridisk beskyttet, og for å markedsføre mat og fôr som økologisk i Norge må varen være godkjent av Debio.

At varen er produsert i tråd med økologiforskriften eller EUs standard for økologisk landbruk, kan dokumenteres ved en sertifiseringsordning, som for eksempel Ø-merket eller EU-logoen eller tilsvarende dokumentasjon. Alle økologiske varer skal være merket med kodennummeret til kontrollinstansen som har godkjent produktet. Varer som er produsert eller tilberedt i Norge skal være merket med kodennummeret NO-ØKO-01.

Grossister som fører økologiske produkter skal ha en godkjenning fra Debio, slik at de blir kontrollert. Om grossistene har godkjenning kan du sjekke her: [Finn godkjente virksomheter \(debio.no\)](#).

Norske produsenter som produserer økologisk, vil ha et sertifikat med en liste over produkter.

Selve produktet vil også være merket når det blir levert.

Ved bruk av [EHF katalog](#) skal økologiske produkter merkes i henhold til formatet.

Ved bruk av tilbyders bestillingssystem skal tilbyder oppgi hvordan de økologiske produktene skal fremheves i systemet.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kravspesifikasjonen:

Dette kravet kan du bruke for å oppnå mål om en viss andel økologiske matvarer i din virksomhet. Både at økologiske produkter tilbys og at disse er tydelig merket i det elektroniske bestillingssystemet er nødvendige forutsetninger for at kravet skal fungere etter sin hensikt.

Det anbefales at virksomhetene knytter kravet til en helhetlig strategi på området slik at de som gjør avrop oppfordres til å bestille økologiske alternativer. Ved å etterspørre statistikk for økologiske produkter kan dere også måle om dere oppnår målene din virksomhet har satt.

Markedsundersøkelser og leverandørdialog er nyttig for å identifisere produkter som er økologiske og rimelige slik at dette ikke blir en kostnadsdriver.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Har dere mål om økologiske matvarer? I tilfelle hvordan legger dere dette opp? Prosentmål, utvalgte varer etc.
- Bruker dere DFØs kravformuleringer eller andre? Send oss gjerne eksempler?
- Innhenter dere statistikk om dette?
- Er det særlige utfordringer knyttet til å få økologiske varer på avtalen?
- Er det noen som har egne avtaler kun med økologiske varer?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

12. Økologiske produkter

Nivå: Basis
Spesifikasjonstype:
Tildelingskriterium

Formål med tildelingskriteriet:

Hovedformålet med er å premiere leverandører som i større grad bidrar til at dere når deres mål om andel økologiske produkter. Tildelingskriteriet oppfordrer leverandører til å øke andel økologiske produkter i det tilbudte sortimentet. Dette kan være med på å øke forbruket av økologiske produkter fordi det er flere valgmuligheter for virksomhetene og brukere. I tillegg skal økologiske produkter tydeliggjøres i bestillingsløsningen, som øker sjansen for at økologiske produkter blir bestilt.

Formulering:

Tilbud som har høyere andel økologisk produkter i avtalesortimentet, utover de produktene der det allerede er stilt krav om slike egenskaper, vil premieres.

[Oppdragsgiver må beskrive hvordan de økologiske produktene blir vektet. For eksempel kan du vekte poengene opp mot estimert volum for den enkelte varelinje].

Det skal gå tydelig frem av elektronisk bestillingsløsning hvilke produkter som er økologiske.

Statistikk over bestilte økologiske produkter skal leveres til oppdragsgiver. Det skal være mulig å bryte dataen slik at avtaleforvalter kan få overblikk over bestillingsmønstrene til de ulike enhetene på avtalen. Statistikken skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver angir selv].

Dokumentasjon av tildelingskriteriet:

Betegnelsen «økologisk» er juridisk beskyttet, og for å markedsføre mat og fôr som økologisk i Norge må varen være godkjent av Debio.

At varen er produsert i tråd med økologiforskriften eller EUs standard for økologisk landbruk, kan dokumenteres ved en sertifiseringsordning, som for eksempel Ø-merket eller EU-logoen eller tilsvarende dokumentasjon. Alle økologiske varer skal være merket med kodennummeret til kontrollinstansen som har godkjent produktet. Varer som er produsert eller tilberedt i Norge skal være merket med kodennummeret NO-ØKO-01.

Grossister som fører økologiske produkter skal ha en godkjenning fra Debio, slik at de blir kontrollert. Om grossistene har godkjenning kan du sjekke her: [Finn godkjente virksomheter \(debio.no\)](http://Finn%20godkjente%20virksomheter%20(debio.no))

Norske produsenter som produserer økologisk, vil ha et sertifikat med en liste over produkter.

Selve produktet vil også være merket når det blir levert.

Ved bruk av [EHF katalog](#) skal økologiske produkter merkes i henhold til formatet.

Ved bruk av tilbyders bestillingssystem skal tilbyder oppgi hvordan de økologiske produktene skal fremheves i systemet.

Informasjon til innkjøpere som skal bruke tildelingskriteriet:

Du kan bruke dette tildelingskriteriet for å oppnå en viss mengde økologiske matvarer. Det anbefales at virksomhetene knytter kravet til en helhetlig strategi på området slik at de som gjør avrop oppfordres til å bestille økologiske alternativer.

Ved bruk av tildelingskriterier er det viktig å være tydelig på hvordan kriteriene vektet. Tildelingskriterier skal gi merverdi for deg som oppdragsgiver og være egnet til å skille tilbudene fra hverandre. Du skal oppgi i anskaffelsesdokumentene hvordan leverandørene skal dokumentere oppfyllelse av tildelingskriteriene, da evalueringen av tildelingskriteriene skal være mulig å etterprøve. Du skal også angi hvilken vekt de skal ha under evalueringen. Det skal være forutsigbart for leverandørene hvordan du vil evaluere tilbudene. Vi lenker også til annen veiledning om hvordan utforme tildelingskriterier på anskaffelser.no.

Markedsundersøkelser og leverandørdialog er nyttig for å identifisere produkter som er økologiske og rimelige slik at dette ikke blir en kostnadsdriver.

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:**Bestillingsløsning og statistikk**

Under dette temaet har vi forslag til kontraktsvilkår som innkjøper kan stille for å få informasjon om opprinnelsesland, samt få levert tall til DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.

Informasjon om opprinnelsesland kan blant annet si noe om hvor stor risikoen for brudd på menneskerettigheter er, men også krav til dyrevelferd i produksjonsland. Informasjonen er derfor nyttig for innkjøpere ved oppfølging av krav til sosialt ansvarlig produksjon eller krav til dyrevelferd.

Klimakalkulatoren for matanskaffelser er et verktøy utviklet av DFØ som gjør det mulig å estimere klimagassutslipp fra matinnkjøpet. Kalkulatoren kan brukes i planlegging av innkjøp, og også til oppfølging av egne mål om f.eks. reduksjon i klimagassutslipp.

13. Merking av opprinnelsesland	Nivå: Basis Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet er å gi informasjon om opprinnelsesland i bestillingssystemet. Denne informasjonen kan benyttes ved oppfølging av krav til produkter som skal være sosialt ansvarlig produsert.	
Kravformulering: Bestillingsløsningen skal inneholde en merking av produktenes opprinnelsesland der det er mulig. Merkingen skal komme tydelig frem i bestillingsløsningen som benyttes, i leverandørens eller oppdragsgivers system. I løpet av kontraktsperioden plikter leverandøren å utarbeide statistikk for varer med opprinnelsesland uten ekstra kostnad for oppdragsgiver. Det skal være mulig å bryte dataen slik at avtaleforvalter kan få overblikk over bestillingsmønstrene til de ulike enhetene på avtalen. Statistikken skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver angir selv].	
Dokumentasjon av kontraktsvilkåret: Leverandøren skal dokumentere at kravet er oppfylt ved å levere en beskrivelse av hvordan merking vil skje, i oppdragsgivers elektroniske bestillingssystem og om det også vil merkes på produkt, følgeseddel eller lignende. Ved bruk av EHF katalog skal opprinnelsesland merkes i henhold til formatet. Ved bruk av leverandørens bestillingssystem skal leverandøren oppgi hvordan opprinnelsesland vises i systemet.	
Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret: Opprinnelsesland er en av faktorene som kan antyde om produktet du kjøper er et høyrisikoprodukt, det vil si produkter der det er særlig stor sannsynlighet for brudd på sentrale menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjonsprosessen. Opplysninger om opprinnelsesland er derfor viktig å ha når du skal følge opp enkelte produkter i avtalesortimentet. Informasjon om opphav indikerer også hvilke standarder for miljø og dyrevelferd som ligger til grunn for produktets fremstilling. Vi veileder også om for hvilke produkter det er obligatorisk med merking, og krav som gjelder dersom produsenter har valgt frivillig merking.	
Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på: <ul style="list-style-type: none"> - Bruker dere dette eller lignende kontraktsvilkår? - Hvordan innhenter dere statistikk? 	
Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:	

14. Statistikk til klimakalkulator	Nivå: Basis Spesifikasjonstype: Kontraktsvilkår
Formål med kontraktsvilkåret: Hovedformålet med kravet er at oppdragsgiver skal motta tall som gjør det mulig for oppdragsgiver å benytte DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.	

Kravformulering:

Leverandør skal levere tall på hvor mange kg per produkt oppdragsgiver har bestilt.

Dersom leverandøren skal levere til flere ulike enheter i virksomheten/på avtalen, skal leverandøren også kunne levere tallene per enhet.

Tallene skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver endrer X og Y].

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

[Dette kontraktsvilkåret kan du bruke dersom du ønsker å ta i bruk [DFØs klimakalkulator](#)]¹⁰

Klimakalkulatoren er ment som et verktøy for offentlige virksomheter i deres arbeid med måling, planlegging og oppfølging av utslipp knyttet til innkjøp av matvarer. Kalkulatoren gir en mulighet til å estimere klimaeffekter av endret innkjøp eller forbruk i tråd med Klimakur 2030 sine tiltak om redusert forbruk av rødt kjøtt og DFØs handlingsplan for grønne anskaffelser.

Vi anbefaler å bruke dette kontraktsvilkåret der dere har planer om å bruke eller allerede bruker klimakalkulatoren som en del av deres planlegging eller oppfølging knyttet til innkjøp av mat.

I tillegg til å inkludere mer klimavennlig mat, bør offentlige oppdragsgivere også ta andre miljø- og bærekraftshensyn i anskaffelser av matvarer. Man må også ernæringshensyn ved bestilling av matvarer. Matvarer med lave klimafotavtrykk kan i noen tilfeller også ha lavt næringsinnhold.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Bruker dere DFØs klimakalkulator?
- Og bruker dere dette eller lignende kontraktsvilkår?
- Si gjerne noe om forskjellen mellom det grunnleggende kravet og det mer ambisiøse kravet.
- Til leverandørene: kan dere levere dette?

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:**15.Statistikk til klimakalkulatoren**

Nivå: Ambisiøst
Spesifikasjonstype:
Kontraktsvilkår

Formål med kontraktsvilkåret:

Hovedformålet med kravet er at oppdragsgiver skal motta tall som er sortert etter samme kategorier som er brukt i klimakalkulatoren, som vil gjøre det enklere og mer effektivt for oppdragsgiver å benytte DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.

Kravformulering:

Leverandør skal levere tall på hvor mange kg per produkt oppdragsgiver har bestilt. Tallene skal være sortert etter samme kategori og underkategorier som fremgår av tabellen på høyre side under fanen "Bakgrunnsinformasjon" i DFØs klimakalkulator for matanskaffelser.

¹⁰ <https://anskaffelser.no/verktoy/analyseverktoy/klimakalkulator-matanskaffelser>

Dersom leverandøren skal leveres til flere ulike enheter i virksomheten/på avtalen, skal leverandøren også kunne levere tallene per enhet.

Tallene skal sendes uoppfordret til oppdragsgiver innen satte frister og leveres X ganger i året. Første leveranse skal skje Y måneder etter oppstart [oppdragsgiver endrer X og Y].

Informasjon til innkjøpere som skal bruke kontraktsvilkåret:

[Dette kontraktsvilkåret kan du bruke dersom du ønsker å ta i bruk [DFØs klimakalkulator](#)]¹¹

Klimakalkulatoren er ment som et verktøy for offentlige virksomheter i deres arbeid med måling, planlegging og oppfølging av utslipp knyttet til innkjøp av matvarer. Kalkulatoren gir en mulighet til å estimere klimaeffekter av endret innkjøp eller forbruk i tråd med Klimakur 2030 sine tiltak om redusert forbruk av rødt kjøtt og DFØs handlingsplan for grønne anskaffelser.

Vi anbefaler å bruke dette kontraktsvilkåret der dere har planer om eller allerede bruker klimakalkulatoren som en del av deres planlegging eller oppfølging knyttet til innkjøp av mat.

I tillegg til å inkludere mer klimavennlig mat, bør offentlige oppdragsgivere også ta andre miljø- og bærekraftshensyn i anskaffelser av matvarer. Man må også ta hensyn til ernæringshensyn ved bestilling av matvarer. Matvarer med lave klimafotavtrykk kan i noen tilfeller også ha lavt næringsinnhold.

Konkrete spørsmål vi ønsker tilbakemelding på:

- Er det lett å finne kategoriene det henvises til i kravformuleringen? Hadde det vært ønskelig med en liste i eget word eller pdf-dokument

Fyll inn dine svar og eventuelle andre innspill her:

¹¹ <https://anskaffelser.no/verktoy/analyseverktoy/klimakalkulator-matanskaffelser>